

TÜRKİYE'NİN SURIYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURIYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI*

*The Reasons and Outcomes of the Turkish Armed Force's
Cross-Border Operations in Syria in the Context of the Republic of
Turkey's Policy Towards Syria*

Enes DEMİR**

Öz

Suriye'yle 911 kilometrelik ortak sınıra sahip olması bakımından Türkiye, bahsi geçen ülkedeki iç savaşının ortaya çıkardığı güvenlik, askerî, demografik vb. diğer meselelerden en çok etkilenen devlet olmuştur. Terör örgütlerinin, sınırlarına yönelik taciz ve saldırılarda bulunması üzerine Türkiye, sınır hattında kurulmak istenen terör koridorunu engellemek ve ev sahipliği yaptığı dört milyon Suriyelinin yaşayabileceği güvenli bölgeler tesis etmek amacıyla Suriye'nin kuzeyinde dört büyük sınır ötesi harekât icra etmiştir. Bu kapsamda TSK tarafından icra edilen harekâtlarının nedenleri, hedefleri ve sonuçları incelenmiş ve analiz edilmiştir. Çalışmada, olayların neden-sonuç ilişkileri ortaya konularak Türkiye'nin Suriye politikasında elde ettiği kazanımlar ile TSK'nın harekâtlardaki askerî etkinliği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Cumhuriyeti, TSK, Suriye, Sınır Ötesi Harekatlar, Terörle Mücadele.

Abstract

Due to having a 911 km border with Syria, Turkey has been the state most affected by the security, military and demographic concerns etc. caused by the Syrian Civil War. Due to the harassment and attacks of terrorist organizations against its borders, Turkey conducted four major cross-border operations in northern Syria in order to prevent the establishment of a terror corridor on the border line and to establish safe zones where four million Syrians can live in a safe and secure manner. In this context, the reasons, targets and results of the operations carried out by the Turkish Armed Forces were examined and analysed. The achievements of Turkey's policy on Syria, and the military capabilities of the Turkish Armed Forces (TAF) in operations were evaluated by utilising relationship between reasons and results in this study.

Keywords: Republic of Turkey, Turkish Armed Forces, Syria, Cross-Border Operations, Counter-Terrorism.

* **Makale Geliş Tarihi:** 14.09.2021 **Yayına Kabul Tarihi:** 16.11.2021

** Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü,
e-posta: enes.demir@msb.gov.tr, ORCID: 0000-0002-8524-82405.

TÜRKİYE'NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURİYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye, Suriye ve Irak başta olmak üzere Yakındoğu/Ortadoğu topraklarından çekilmek durumunda kalmıştır. Yeni süreçte Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin komşusu olan Güney/Yakındoğu (Ortadoğu) coğrafyası, büyük güçler tarafından etnik ve dini yapısı, ayrıca sınırlarının yapaylığıyla kargaşaya mahal verecek şekilde dizayn edilmiştir. Bundan dolayı da bölge, son yüz yıllık periyotta genel itibarıyla tehdit, iç savaş, kaos ve terör gibi çeşitli şekillerde istikrarsızlıklara sahne olmuştur. Uluslararası aktörlerin bölgedeki çıkarları ve derinleşen menfaat çatışmaları, bölgeyi sürekli bir kaos ortamında bırakmıştır. Şüphesiz böyle bir istikrarsızlığın yaşandığı yerlerin başında da Suriye gelmektedir. Resmi olarak 1946 yılına kadar Fransız manda idaresinde kalan Suriye, gerek bu dönemde gerekse bağımsız olduğu yıllar içerisinde zaman zaman iç isyanlara ve mücadelelere sahne olmuştur.

2011 yılında başlayan iç savaş ise Suriye'de bir kırılma meydana getirmiştir. Suriye İç Savaşı'nın başlamasına neden olan etkenlere bakılacak olursa, öncelikle 1971 yılında iktidara gelen Hafız Esad'ın tesis ettiği yönetim tarzını irdelemek ve mevcut yapıyı ortaya koymak gerekmektedir. Hafız Esad 30 yıllık idaresi boyunca özellikle Türkmen, Kürt gibi azınlık olarak görülen etnik unsurları baskılamış ve bu unsurlara karşı sert bir tutum sergilemiştir. Suriye'de çoğunluğu oluşturan Sünni Arap unsurları üst yönetim mekanizmalarından önemli ölçüde uzak tutan ve genel anlamda Suriye halkını katı bir istibdat anlayışla yöneten Hafız Esad'ın 2000 yılındaki ölümünden sonra yerine oğlu Beşşar Esad geçmiştir. Beşşar Esad'da büyük ölçüde babasının politikalarını devam ettirmiştir.

Esad iktidarları dönemindeki Türkiye-Suriye ilişkileri ise; 1990'lı yılların sonunda PKK terör örgütü elebaşı Abdullah Öcalan'ın Suriye'de saklanması

ve terör kampları tesis etmesi, Fırat Nehri'nden kaynaklı su sorunu, Suriye'nin diplomatik arenada dile getirmese de Hatay'ı hala bir hayal olarak kendi toprağı sayması gibi nedenlerden ötürü gergin bir vaziyette kalmıştır.¹

Türkiye ile Suriye arasındaki gergin durum, Türkiye'nin Hatay sınırına asker sevk etmesi ve kararlı açıklamaları sonucu Suriye Rejimi'nin PKK terör örgütü konusunda geri adım atması ve 1998 yılında varılan Adana Mutabakatı ile yumuşama sürecine girmiştir. Bu mutabakat, Türkiye'nin Suriye'deki terör konusundaki endişelerini giderme noktasında önemli bir adım olmuş ve ikili ilişkileri kısmen yumuşatmıştır. Adana Mutabakatı'na göre Suriye, PKK'ya verdiği desteği kesmeyi, terör kamplarını ortadan kaldırmayı ve terör örgütü elemanlarını yakalamayı Türkiye'ye taahhüt etmiştir.²

Beşşar Esad döneminde, özellikle 2005 ve sonrasında Türkiye-Suriye arasındaki ikili ilişkiler gelişme göstermiş ve muhtelif konularda işbirliği anlaşmaları imzalanmıştır. 6 yıl devam eden bu süreç, Suriye'de iç savaşın başlamasıyla sona ermiştir. Türkiye-Suriye ilişkileri gerginleşmiş ve nihayetinde diplomatik ve siyasi ilişkiler tamamen kesilmiştir. Esad Rejimi'nin Türkiye'nin yapıcı uyarılarına ve halka yönelik reform yapma çağrılarına kulak tıkaması, aksine halka yönelik zulüm ve katliamları nedeniyle Türkiye sınırlarında güvenlik, demografik, insani vb. tehdit yapısının ortaya çıkması bu duruma sebep olmuştur.³

1 Enes Demir, *Türk Ordusu ve Fırat Kalkanı Harekâtı (Gün Gün Vak'alar)*, Flipper Yayınları, İstanbul 2019, s. 65-66.

2 Kemal İnat, "Adana Mutabakatı", SETA, <https://www.setav.org/adana-mutabakati/>, (Erişim Tarihi: 24.07.2021).

3 Süleyman Sırrı Terzioğlu, "Uluslararası Hukuk Açısından Fırat Kalkanı Harekâtı'nın Meşruluğu Sorunu", *TBB Dergisi*, 134, 2018, s. 593-595; Fatih Bayezit, "Dengeleme Davranışı Olarak Fırat Kalkanı Operasyonu: Neoklasik Realist Bakış", *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 4(2), 2016, s. 85-86.

TÜRKİYE’NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK’NİN SURİYE’DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

Öte yandan Suriye’deki 2012-2014 yılları arasındaki yoğun savaş ortamında muhalifler, Suriye topraklarının %65’inde hâkimiyet tesis ederken, Esad yönetimindeki Şam Hükûmeti oldukça zor bir durumda kalmıştır. Bunun üzerine Rusya Federasyonu’nu ve ideolojik ve mezhepsel anlamda yakın olduğu İran’ı ülkesine davet eden ve bir Nusayri olan Beşşar Esad, muhaliflerin ele geçirdiği bölgeleri geri almak için büyük bir askerî operasyon başlatmıştır.

Esad Hükûmeti’nin özellikle Rusya’yı davet ettiği 2014 yılına kadar muhaliflerin kazanımlarını genişletmelerine rağmen özellikle tek bir merkezden yönetilmek yerine çok sayıda gruplara bölünmesi, Şam Hükûmeti’ne yeniden güç kazanma fırsatı sağlamıştır. Nitekim bu vaziyeti kendi lehine çeviren Şam, İran’ın desteklediği Hizbullah ve İran Devrim Muhafızları Ordusu’nun kara gücü desteği ve Rusya’nın hava gücüyle karşı taarruza geçmiştir. Bu kapsamda Rejim, 2015 yılından itibaren kaybettiği birçok bölgeyi geri almaya başlamıştır.⁴

Muhaliflerin dağınık ve merkezi otoriteden yoksun hareketinden faydalanan asıl yapı ise DEAŞ ve PKK’nın Suriye kolu olan PYD/YPG terör örgütleri olmuştur. Bu örgütler kısa sürede Suriye’nin doğusunda ve kuzeyindeki bölgeleri ele geçirmiştir.

Sonuç olarak iç savaş ortamı Suriye’yi küresel güçlerin bölgeyi vekâlet savaşlarının sahnelendiği bir vaziyete sürüklemiştir. Bu kaotik ortamda DEAŞ üzerinden bölge dizayn edilmeye çalışılırken bu örgütün ele geçirdiği yerlerde yaptığı katliamlara karşı sözde sivil halkı savunmak için PYD/YPG adlı terör örgütü yakın ABD desteğiyle alan kazanmaya başlamıştır.

Sınırları ötesindeki vuku bulan gelişmeleri yakından takip eden Türkiye; NATO, BM ve DEAŞ’la mücadele için ABD öncülüğünde kurulan “Koalisyon

⁴ “Suriye İç Savaşı”, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-ic-savasi-9-yilina-girdi/1417715>, (Erişim Tarihi: 24.07.2021).

Güçleriyle” diplomatik temaslarını yoğunlaştırmıştır. Bununla birlikte Türkiye’nin gerek kendi sınır güvenliğini tesis etmek gerekse Suriyeli sığınmacılara güvenli bir alan oluşturmak için Suriye’nin kuzeyinde DEAŞ’a karşı operasyon yapılması teklifi kabul edilmemiş, geçiştirilmiştir.⁵

Öte yandan Türkiye, 15 Temmuz 2016 tarihinde bir darbe girişimiyle büyük bir badire atlatmıştır. Bu kalkışmanın bertaraf edilmesi, Türkiye’nin terörle mücadelesinde de bir dönüm noktası olmuştur. Bu kapsamda Türkiye, artık terör örgütleriyle mücadelesini; sadece yurt içinde değil, aynı zamanda sınır ötesinde de gerçekleştirmeye yönelmiş ve bu planını kısa sürede uygulamaya koymuştur. Böylece 2016 yılının ikinci çeyreğinden itibaren Türkiye’nin yeni güvenlik konsepti, tehlikeyi kaynağında bertaraf etme stratejisi bağlamında uygulanmaya başlanmıştır. Şüphesiz bu politikanın somut uygulaması, Türkiye’nin uluslararası hukuktan doğan meşru hakları doğrultusunda ve uluslararası hukuka uygun olarak icra edilmiştir.⁶

Belirlenen bu strateji ve konsept, günümüz dünyasında meydana gelen belirsizlik, risk, tehdit ve tehlikelerin çeşitlilik arz etmesi ve hatta asimetrik bir hal almasının ortaya çıkardığı yeni güvenlik sorunlarına karşı esasında bir gereklilik halini almıştır.⁷

Türkiye’nin milli güvenlik doktrininde önemli bir değişimi ortaya çıkartan bu gelişmeler, yeni güvenlik anlayışı noktasında son derece önemli olup aynı zamanda uluslararası arenada etkileri olan iç ve dış sonuçları da ortaya çıkartmıştır. Haddi zatında bu konseptin bir gereği olarak Suriye’nin kuzeyinde icra edilen dört önemli harekât, Türkiye’nin

5 Bayezit, a.g.e., s. 85-97.

6 Gül Seda Acet İnce, “Uluslararası Hukuk Bağlamında Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekâtları”, *İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 2020, s. 65-87.

7 Ahmet Küçükşahin-Tamer Akkan, “Değişen Güvenlik Algılamaları Işığında Tehdit ve Asimetrik Tehdit”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(5), 2007, s. 41-50.

TÜRKİYE'NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURİYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

özelde yeni savunma-güvenlik politikasının, aynı zamanda genelde terörle mücadele politikasının somut yansımaları olmuştur.

Sonuç olarak “Sınır Ötesi Harekât” kavramını ortaya çıkartan bu politika ile Türkiye ulusal güvenliğini sağlamaya yönelmiştir. Şüphesiz bu olgu, neden ve sonuçlarıyla ortaya konulmayı gerektirmektedir.

Bu verilerden hareketle çalışmamız; ortaya çıkan bu yeni gelişmeleri, detaylarıyla ve neden-sonuç bağlamında ortaya koymayı hedeflemektedir. İncelenen konunun yakın dönem gelişmelerini ihtiva etmesi, literatür açısından henüz ilmi çalışmaların sınırlı olması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda çalışmada, mevcut literatür ile özellikle Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri kaynakları esas alınarak konunun en derli-toplu bir şekilde aydınlatılması amaçlanmıştır.

FIRAT KALKANI HAREKÂTI (FKH)

HAREKÂTIN NEDENLERİ

Türkiye, Suriye üzerinden maruz kaldığı tehdidin artması nedeniyle kendi imkân ve kabiliyetleriyle harekât icra etme kararı almıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan sonraki en kapsamlı sınır ötesi harekâtı olacak Fırat Kalkanı Harekâtı'nın başlamasına sebep olan gelişmelere bakıldığında; operasyonun meşruluğu ve uluslararası hukuka uygunluğu da ortaya çıkmaktadır.⁸ Bu kapsamda Harekâtın nedenlerini⁹ siyasi, askerî, demografik ve stratejik açılardan maddeler halinde belirtmek gerekirse;

⁸ Demir, a.g.e, s. 66-72.

⁹ Bu konu hakkında detaylı malumat için bkz. Terzioğlu, a.g.e., s. 583-638.

- Türkiye'nin, Suriye İç Savaşı dolayısıyla dört milyona yakın Suriyeli sığınmacıyı kabul etmesi ve yıllardır bu insanlara ev sahipliği yapmak durumunda kalması,
- Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların, Suriye'ye kendi evlerine dönmek istemeleri ve bu konuda Türkiye'den yardım talepleri,
- Suriye'de iç savaşın devam etmesi ve terör örgütlerinin alan hâkimiyetlerini genişletmeleri nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye yönelik yeni göç dalgası yaşanabilme ihtimali,
- Tüm bunlar karşısında Suriyeli sığınmacıların yerleştirilip yaşamlarını güvenle sürdürebilmeleri için "Güvenli/Tampon Bölge" tesis edilmesi hususunun ertelenmesi mümkün olmayan bir ihtiyaç halini alması,
- Türkiye-Suriye sınırınının 911 kilometrelik hattının yaklaşık %80'inin DEAŞ ve PYD/YPG terör örgütlerinin kontrolünde olması ve bu durumun Türkiye'nin güvenliğini en üst düzeyde tehdit etmesi,¹⁰
- Fırat'ın batısındaki Cerablus ve Çobanbey/El Rai bölgelerini (Kilis ve Gaziantep'e komşu) kontrol altında tutan DEAŞ'ın, sınırdaki nöbet kulelerinde görev yapan Türk askerlerine yönelik saldırıları ve bu saldırılardan birinde Piyade Astsubay Kıdemli Çavuş Yalçın Nane'nin şehit olması,
- DEAŞ'ın Türkiye sınırlarına yönelik yaptığı atışlar neticesinde Türk vatandaşlarının şehit olması, bu kapsamda sadece Kilis'e yönelik 2015-2016 yıllarındaki roketli saldırılarda 25 vatandaşın şehit olması,¹¹

10 "Fırat Kalkanı Harekâtı", *Millî Savunma Bakanlığı*, https://www.msb.gov.tr/tr-TRTerorleMucadeleDetay/5e4ba59d47e7d91f20cf7f42_ (Erişim Tarihi: 25.07.2021).

11 Murat Yeşiltaş vd., "2016'da güvenlik ve terörle mücadele", *SETA*, <https://setav.org/assets/uploads/2016/12/guvenlik.pdf>, (Erişim Tarihi: 06.11.2021).

TÜRKİYE’NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK’NİN SURİYE’DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

- Sınırdaki yerleşim yerlerinde can güvenliğinin tehlikeye açık bir vaziyette kalması dolayısıyla bölge halkının evlerini terk edip geçici de olsa kuzeye doğru (Gaziantep vs.) hareket etmek zorunda kalması,¹²
- DEAŞ terör örgütünün, PKK/PYD terör örgütü mensuplarıyla işbirliği halinde 2015 yılından itibaren Türkiye’nin çeşitli yerlerinde canlı bomba veya uzaktan kumandalı bomba saldırıları gerçekleştirmesi; bu saldırılarda çok sayıda Türk vatandaşının şehit olması ve yaralanması,¹³
- Görünürde DEAŞ’la mücadele eden lakin arka planda aynı güçler tarafından yönetilen PYD/YPG’nin, Fırat’ın batısına geçip Menbic’i alması; müteakiben Afrin-Menbic arasını da birleştirerek tüm Türkiye sınırını kendi kontrolüne alma ve bir terör devleti kurma girişiminin¹⁴ açıkça sahada kendini göstermesi olarak sıralanabilir.¹⁵

Dolayısıyla tüm bu gerekçeler Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin hudut güvenliği ile vatandaşlarının can, mal ve namus güvenliğini sağlama ve koruma mecburiyetini ortaya çıkarmıştır. Maruz kaldığı açık ve fiili saldırılar Türkiye’ye meşru müdafaa hakkı verirken, ayrıca Birleşmiş Milletler’in (BM) 51’inci maddesi gereği aldığı “DEAŞ’la Mücadele Kararı” da harekâtın icrasına yönelik meşruiyet sağlamıştır.¹⁶

Türkiye’nin harekâta yönelik planlamalar yaptığı süreçte, 20 Ağustos 2016 tarihinde Gaziantep şehir merkezindeki bir mahallede akşam saatlerinde gerçekleştirilen sokak düğününe DEAŞ terör örgütü tarafından düzenlenen canlı bomba saldırısında 59 kişi hayatını kaybetmiş, 94 kişi

12 DEAŞ tarafından Türkiye sınırlarına 2015-2016 yıllarında 60 havan ve 80 katyuşka füzesi atılmıştır. Bkz. Cemalettin Taşkıran, “Fırat Kalkanı Harekâtı ve Amaçları Üzerine”, *Devlet*, http://devlet.com.tr/makaleler/y201-FIRAT_KALKANI_HAREKATI_VE_AMACLARI_UZERINE.html, (Erişim Tarihi: 24.07.2021).

13 Millî Savunma Bakanlığı, *Barış Pınarı Harekâtı Kitapçığı*, Ankara 2020, s. 5-18.

14 PYD/YPG’nin bu konudaki girişimleri Zeytin Dalı Harekâtı başlığı altında daha detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

15 “Kilis’te Askere Saldırı”, *Habertürk*, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1106672-killiste-askere-saldiri-1-sehit>, (Erişim Tarihi: 25.07.2021).

16 Murat Yeşiltaş vd., *Fırat Kalkanı Harekâtı Harekâtın İcrası, İstikrarın Tesisi ve Alınan Dersler*, SETA Yayınları, İstanbul 2017, s. 9-10.

de yaralanmıştır.¹⁷ Aynı gün DEAŞ tarafından Karkamış'a da iki adet havan saldırı düzenlenmiştir. Bunun üzerine Türk sınır birlikleri tarafından 60 adet obüs mermisi ateşlenerek Cerablus ve Menbic ağır bombardımana tutulmuştur. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin hazırlıklarını tamamlamasıyla da 24 Ağustos 2016 tarihinde DEAŞ'a yönelik Fırat Kalkanı Harekâtı başlatılmıştır.¹⁸

HAREKÂTIN SONUÇLARI

24 Ağustos 2016 tarihinde başlatılan Fırat Kalkanı Harekâtı, 220 günlük kapsamlı taarruz harekâtı neticesinde 31 Mart 2017 tarihinde başarıyla tamamlanmıştır. Operasyonla El-Bâb ilçesi başta olmak üzere Cerablus ve Çobanbey dâhil 243 meskûn mahal ve 2.015 km² alan DEAŞ'tan temizlenmiştir. Harekât başladığında Özgür Suriye Ordusu'nun kontrolündeki Azez'in de bu bölgeye dâhil edilmesiyle toplam 2.225 km² alanda kontrol sağlanmıştır. Harekât kapsamında 4.000'e yakın DEAŞ'lı ve PYD-YPG'li terörist etkisiz hale getirilmiştir.¹⁹

Fırat Kalkanı Harekâtı, Türkiye açısından güvenlik, terörle mücadele, askerî, istihbarat, stratejik, diplomatik, demografik ve sosyolojik açılardan olumlu sonuçlar sağlamıştır. Bu bağlamda harekât neticesinde Türkiye'nin elde ettiği kazanımlara bakıldığında;

- Harekât kapsamında Türkiye sınırından yaklaşık 35 kilometre güneye inilerek DEAŞ terör örgütü Türkiye sınırlarından tamamen uzaklaştırılmıştır. Nitekim harekâtla, Türkiye ile kara bağlantısı kalmayan DEAŞ militanları, sınırdan 200 kilometre güneydeki Rakka'ya kadar geri çekilmek mecburiyetinde kalmıştır.

17 "Türkiye'nin Kritik Eşiği Fırat Kalkanı", *Yenişafak*, <https://www.yenisafak.com/bilgi/turkiyenin-kritik-esigi-firat-kalkani-2629108>, (Erişim Tarihi: 25.07.2021).

18 "Fırat Kalkanı Operasyonu 2. Yılında", *TRT Haber*, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/firat-kalkani-operasyonu-2-yilinda-381469.html>, (Erişim Tarihi: 25.07.2021).

19 "Fırat Kalkanı Harekâtı", *Kara Kuvvetleri Komutanlığı*, <https://www.kkk.tsk.tr/firat-kalkani.aspx>, (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

TÜRKİYE'NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURİYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

- Böylece özellikle Kilis ve Gaziantep şehirlerinin güvenliği önemli ölçüde temin edilmiş ve Fırat Kalkanı bölgesinden gerçekleştirilen DEAŞ saldırıları bertaraf edilmiştir.
- Harekâtta DEAŞ terör örgütüne verilen zararın en üst düzeyde olması nedeniyle örgütte çözümler başlamış; bu bakımdan DEAŞ'ın Suriye'de yok olmasına da önemli bir katkı sağlanmıştır. Nitekim TSK, bu harekâtle diğer koalisyon ülkelerinin aksine sahada DEAŞ'la göğüs-göğüse mücadele eden ve çarpışan tek ordu olmuştur.
- Bu harekât aynı zamanda 15-16 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişimiyle savaş gücünü kaybedeceği düşünülen TSK'nın, olayın üzerinden henüz 40 gün geçmeden sınır ötesinde operasyon başlatma ve başarıyla icra etme kabiliyetini ortaya koymuştur.
- Harekât ile "Güvenli Bölge" haline getirilen Fırat Kalkanı Harekâtı alanına, Türkiye'de sığınmacı olarak bulunan yaklaşık 300.000 Suriyeli vatandaş geri dönmüştür.
- Türkiye Cumhuriyeti, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla bölgede insani yardım, eğitim, sağlık vb. konularda hizmetler gerçekleştirmiş; bölgenin yaşanılabilir olması için çeşitli yatırımlar yapmıştır.
- Bölgenin güvenli hale gelmesiyle, Suriye'nin çeşitli yerlerinde Rejim veya terör örgütünün saldırılarından kaçarak göç etmek zorunda kalan binlerce Suriyeli de Türkiye topraklarına girmeden bu bölgede kurulan çadırlarda iskân edilmiştir.²⁰

²⁰ Demir, a.g.e., s. 328-337.

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Harita 1: 31 Mart 2017 İtibarıyla *Fırat Kalkanı Harekâtı* Tamamlandığında Suriye Operasyon Bölgesindeki Konuşlanmayı Gösteren Harita

Kaynak: Syria Liveua Map, <https://syria.liveuamap.com/Enes DEMİR>, (Erişim Tarihi: 11.10.2021).

ZEYTİN DALI HAREKÂTI (ZDH)

HAREKÂTIN NEDENLERİ

Suriye İç Savaşı'nda ortaya çıkan PYD/YPG'nin temelleri, terör örgütü elebaşının 1980'li yıllarda Suriye'nin Ayn El-Arap'ta PKK'yı kurduğu ve sonrasında Afrin'e geçerek terörist kampları tesis ettiği dönemde atılmıştır. Bu bakımdan PKK, Suriye'de kurulmuş, müteakiben Irak'ın kuzeyinde faaliyet göstermeye başlamıştır.²¹ Nitekim Kuzey Suriye'de yapılanan PKK taraftarı gruplar tarafından 2003 yılında PYD isimli bir siyasi yapı kurulmuştur. Suriye'de iç savaşın başlamasıyla 2012 yılında DEAŞ'ın katliamları bahane edilerek ve sözde "DEAŞ'a karşı halkı savunmak için" ise PYD bünyesinde örgütün silahlı kanadı olarak YPG terör örgütü ortaya çıkmıştır.²²

21 Millî Savunma Bakanlığı, a.g.e., s. 24-29; "Teröristbaşı Apo'nun Afrin Acısı", *Haber 7*, <http://www.haber7.com/guncel/haber/2533849-teroristbasi-aponun-afrin-acisi>, (Erişim Tarihi: 26.07.2021); "PYD'yi Öcalan Kurdu", *Timetürk*, <https://www.timeturk.com/basbug-pyd-yi-ocalan-kurdu/haber-376328>, (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

22 "YPG", *Habertürk*, <https://www.haberturk.com/kurum/ypg>, (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

TÜRKİYE’NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK’NİN SURİYE’DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

PKK’nın Suriye’deki silahlı kolu olarak oluşturulan YPG terör örgütünün, DEAŞ bahanesiyle Suriye’nin kuzeyinde alan kazanmaya başladığı, büyük güçlerin sahadaki temsilcileri vasıtasıyla yönlendirilen bir örgüt olduğu ve bu sayede Türkiye’yi çevreleyen bir terör koridorunun kurulmaya çalışıldığı Türkiye tarafından yakından takip edilmiştir. Bu bakımdan Zeytin Dalı Harekâtı’nın nedenlerine geçmeden önce bu harekâtın icra edilmesini ortaya çıkartan sahadaki vaziyete ve PYD/YPG’nin bölücü faaliyetlerine de kısaca değinmek gerekmektedir.

PYD/YPG terör örgütü, Suriye İç Savaşı devam ederken 2012 yılında Afrin’i ele geçirmiş; 2014 yılından itibaren de Fırat’ın doğusundaki yerleri DEAŞ’tan almaya başlamıştır. Örgüt, işgal altına aldığı bölgeleri ABD’nin siyasi ve askerî desteğiyle “kanton/özerk yönetim” alanları ilan etmiştir. Örgüt, Mayıs 2016 tarihinde ise Fırat’ın batısına geçerek Menbic’i de DEAŞ’ın kontrolünden almıştır. Böylece Fırat’ın batısındaki Menbic ve Afrin hattının birleşmesi için yalnızca DEAŞ kontrolünde kalan El-Bâb, Cerablus ve Azez bölgesinin alınması kalmıştır.

PYD/YPG bu adımları atarken, Suriye İç Savaşı dolayısıyla bölgede askerî üsler tesis eden ABD tarafından siyasi, askerî ve ekonomik olarak yoğun bir şekilde desteklenmiştir. Nihai amaç Türkiye’nin güney sınırlarını tamamen terör örgütünün ele geçirmesi ve bu alanların PKK/PYD tarafından idare edilmesidir. Bir sonraki hedef ise Irak’ın kuzeyinden başlayıp Suriye’nin kuzeyinden geçen ve Lazkiye üzerinden açılacak bir hatla örgütün Akdeniz’e çıkışının sağlanması olmuştur. Böylece Türkiye’nin güney sınırlarını çepeçevre saran bir “Kürdistan” kurulması amaçlanmıştır.

Bu plan doğrultusunda PYD/YPG’nin DEAŞ’a karşı harekete geçtiği ve Suriye’nin kuzeyini ele geçirmeye başladığı dönemde, Türkiye’de vuku bulan 6-7 Ekim 2014 olayları, PKK taraftarları tarafından Ayn El Arap’ın (örgüt “Kobani” ismini kullanmaktadır) DEAŞ’ın elinde olması bahanesiyle

ortaya çıkartılmış ve Türkiye'nin içeriden de karıştırılması hedeflenmiştir. Bu hadiselerin peşi sıra 2015 yılında Sur, Cizre ve Nusaybin gibi yerlerde başlayan PKK'nın terör eylemleri, Türkiye sınırları içerisinde de alan elde etme girişimleriydi. Böylece Güneydoğu Anadolu'da kurtarılmış bölge ilan edilecek; Suriye ve Irak kuzeyinde ele geçirilen yerlerle birleştirilerek sözde "Büyük Kürdistan" planı hayata geçirilecekti.²³

Sınırlarının güneyindeki bu kaotik ortam, Türkiye'yi ilk etapta Fırat Kalkanı Harekâtı'nın icrasına yöneltmiş ve TSK tarafından El-Bab, Cerablus, Azez ve Çobanbey hattının kontrol altına alınmasıyla örgütün Fırat'ın batısındaki terör koridorunu birleştirme planı sekteye uğratılmıştı. Sıra, Türkiye'yi bilhassa Kilis ve Hatay illerini, gerçekleştirdiği saldırılarla tehdit eden Afrin'deki PYD/YPG terör örgütüne yönelik operasyona gelmişti.

Nitekim Zeytin Dalı Harekâtı'nın başlatılma nedenlerine bakıldığında,

- Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların varlığı ve bu insanlar için yeni güvenli bölgelerin tesis edilmesine ihtiyaç duyulması,
- Türkiye'nin ulusal güvenliğinin DEAŞ gibi PKK/PYD-YPG terör örgütü tarafından da tehdit edilmesi; bu örgütün doğrudan hedefi olması ve saldırılarına maruz kalması,
- Bu örgütler tarafından sınır hattında ve çeşitli illerde gerçekleştirilen 2015-2017 yılları arasındaki muhtelif içerikli saldırılarda 316 sivilin hayatını kaybetmesi,
- Sadece 2017 yılı içerisinde PKK/PYD-YPG tarafından Türkiye sınırlarına bilhassa sınır karakollarına, Kilis ve Hatay'ın ilçelerine yönelik 700 saldırı girişiminin yapılması,

²³ Demir, a.g.e., Flipper Yayınları, İstanbul 2018, s. 67-77.

TÜRKİYE'NİN SURIYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURIYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

- Fırat Kalkanı Harekâtı'ndaki kazanımların korunması; PYD-YPG'nin Fırat'ın batısında birleştirmeye çalıştığı terör koridoru girişiminin tamamen engellenmek istenmesi gibi geçerli sebeplerdi.²⁴

Tüm bu zikredilen nedenler, Zeytin Dalı Harekâtı'nın meşruluğunu ve hukuki zeminde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Zira her egemen devletin sınırlarına ve vatandaşlarına karşı vuku bulan bu saldırılara karşı meşru müdafaa hakkı olduğu gibi Türkiye'nin de terör örgütlerinin bu saldırılarına tepkisiz kalmasının düşünülmesi gayr-ı kabil bir husustur. Bu kapsamda Türkiye, 20 Ocak 2018 tarihinde ulusal güvenliğini korumak amacıyla meşru müdafaa hakları ve BM Sözleşmesinin 51'inci maddesi çerçevesinde PKK/PYD-YPG ve DEAŞ terör örgütü²⁵ hedeflerine yönelik Afrin'e Zeytin Dalı Harekâtı'nı başlatmıştır.

Sonuç olarak Zeytin Dalı Harekâtı ile Türkiye sınırlarının güvenli hale getirilmesi, Türk vatandaşlarının örgütün saldırılarından korunması, Afrin'de yerlerinden edilip Türkiye'ye sığınan mültecilerin anavatanlarına güvenli bir şekilde geri dönüşünün sağlanması ve bu kapsamda Suriye'den vuku bulabilecek diğer göçlere karşı bir güvenli bölge daha tesis edilmesi amaçlanmıştır.²⁶

HAREKÂTIN SONUÇLARI

20 Ocak 2018 tarihinde başlatılan Zeytin Dalı Harekâtı 57 günlük taarruz harekâtı neticesinde 18 Mart 2018 tarihinde Afrin şehir merkezinin kontrol

²⁴ Millî Savunma Bakanlığı, a.g.m., (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

²⁵ Türkiye'nin DEAŞ'le mücadele edilmesine olanak sağlayan 51. maddeyi PKK/PYD/YPG ilişkilendirmesi ise bu iki örgütün Türkiye'ye yönelik eylem ve saldırılar noktasında yakın işbirliği içinde olması, bilhassa Zeytin Dalı Harekâtı'nın başlayacağı süreçte PYD-YPG'nin Türkiye'ye karşı savaşması karşılığında tutsak DEAŞ'lıları serbest bırakması gibi gerekçelerden ötürüdür. Bu kapsamda yapılan açıklamada "PYD/YPG ile mücadele, DEAŞ ile mücadeleden bağımsız olarak düşünülmediği gibi harekât, DEAŞ ile mücadeleye de katkı sağlayacaktır." ifadeleri kullanılmıştır. Detaylı bilgi için bkz. "Zeytin Dalı Harekâtı", *Kamu Diplomasisi Kurumu*, <https://kdk.gov.tr/haber/10-soruda-zeytin-dali-harekati-zeytin-dali-harekati-nedir/668>, (Erişim Tarihi: 26.07.2018); "Zeytin Dalı Harekâtıyla İlgili 10 Soruya 10 Cevap", *Anadolu Ajansı*, <https://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/zeytin-dali-harekatiyla-iligili-10-soruya-10-cevap/1043485>, (Erişim Tarihi: 26.07.2018).

²⁶ Kamu Diplomasisi Kurumu, a.g.e., (Erişim Tarihi: 23.01.2018); "Zeytin Dalı Harekâtıyla İlgili", a.g.e., (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

TÜRKİYE’NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK’NİN SURİYE’DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

Bu kapsamda harekât neticesinde Türkiye’nin elde ettiği sonuçlara bakıldığında;

- Harekât kapsamında Türkiye sınırından 30-35 km güneye inilmiş; bu sayede PKK/PYD-YPG Fırat’ın batısındaki Türkiye sınırlarından tamamen uzaklaştırılmıştır. Böylece Fırat’ın batısında sözde “kantonları” birleştirmeye çalışan PYD-YPG terör örgütünün planları da sonlandırılmış; bu bölgedeki terör koridorunun önüne geçilmiştir.
- Bu kapsamda özel olarak Kilis ve Gaziantep’in tamamının, Hatay’ın ise Afrin ile sınır olan bölgelerinin güvenliği tesis edilmiştir.
- Harekât sayesinde, uzun yıllardır bölgede varlığını sürdüren PKK’nın eğitim kampları da imha edilmiştir. Böylece terör mensuplarının, zaman zaman Amanos Dağları vasıtasıyla Türkiye’ye sızarak eylem yapması da engellenmiştir.
- Fırat Kalkanı Harekâtı bölgesindeki kazanımlar pekiştirilmiş; Azez üzerinden Zeytin Dalı bölgesiyle bağlantı kurulmuştur. Dolayısıyla güvenli haline getirilen ve TSK’nın kontrolünde olan Afrin ve çevresine de Türkiye’de bulunan 350 bin civarında Suriyeli sığınmacı geri dönmüştür. Bu bakımdan terör örgütünün bölgede yapmaya çalıştığı demografik yapıyı değiştirme çabaları da bertaraf edilmiştir.
- Fırat Kalkanı sonrası ve Zeytin Dalı Harekâtları arasındaki süreçte gerçekleştirilen TSK’nın Üçlü Garantörlük Antlaşması kapsamındaki İdlip intikali de göz önüne alındığında, Türkiye’nin Suriye politikasındaki siyasi ve askerî etkinliği uluslararası arenada artmıştır.
- Operasyonun gerçekleştiği coğrafya Suriye’nin en fazla engebeli arazisinin ve yüksek dağlarının olduğu bir bölgedir. Dolayısıyla gerek zorlu arazi şartlarında gerekse iklim olarak kış mevsiminde harekâtın kısa sürede başarıyla icra edilmesi, TSK’nın imkân ve kabiliyetlerini, etkinliğini ve gücünü göstermiştir.

- Türkiye Cumhuriyeti, Fırat Kalkanı bölgesinde olduğu gibi harekâtın tamamlanmasının ardından normal hayat koşullarına dönebilmesi için insani çalışmalara başlamıştır. Bu kapsamda ilçe merkezi ve belde merkezlerinde, bölge halkını temsilen idari statüdeki yerel meclisler kurulmuş; bölgenin kalkındırılmasına yönelik ihtiyaç duyulan yatırımlar, Türkiye'nin ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının desteği ve danışmanlığıyla hayata geçirilmiştir.²⁸

BARIŞ PINARI HAREKÂTI (BPH)

HAREKÂTIN NEDENLERİ

Suriye'deki iç savaş ortamından istifadeyle Türkiye'nin güney sınırlarına yönelik tehdit ve tehlike oluşturan terör örgütlerine karşı TSK tarafından Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekâtları icra edilmiş; böylece terör koridoruna darbe vurularak terör örgütlerinin faaliyetleri belli bölgelerde engellenmiştir. Şüphesiz bu operasyonlarla Fırat'ın batısında kalan Hatay, Gaziantep ve Kilis'in güvenliği tesis edilirken, Fırat'ın doğusunda PYD-YPG'nin varlığını sürdürmesi, sınır hattındaki Şanlıurfa ve Mardin illerini tehlide açık bir vaziyette bırakmıştır. Üstelik bu süreçte ABD tarafından DEAŞ'la mücadele kılıfı altında Fırat'ın doğusunda varlığını sürdüren PYD-YPG terör örgütüne 40.000 tır ve 4.500 kargo uçağı dolusu içinde ağır silahların da olduğu silah ve mühimmat yardımı yapılmış ve mâlî destek sağlanmıştır.²⁹

Fırat'ın doğusundaki ve Türkiye sınır hattındaki PYD-YPG varlığının ciddi boyutlara ulaşması üzerine Türkiye harekete geçmiştir. Bu kapsamda Türkiye'nin bölgeye yönelik Barış Pınarı Harekâtı'nı icra etme nedenlerine bakıldığında;

²⁸ Demir, a.g.e., s. 274-285.

²⁹ Millî Savunma Bakanlığı, a.g.e, s. 36-37.

TÜRKİYE'NİN SURIYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURIYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

- Fırat'ın doğusunda ve Türkiye-Suriye sınır hattındaki bölgelerin PKK/PYD-YPG terör örgütü tarafından ele geçirilmesi ve bu örgütün Türkiye sınırlarına yönelik tehdit ve tacizleri,
- Buna karşılık Türkiye'nin meşru müdafaa hakkı doğrultusunda kendi sınırlarının emniyet ve muhafazasını sağlamak; milletinin huzur ve güvenliğini temin etmek istemesi,
- Türkiye'de bulunan milyonlarca Suriyelinin kendi topraklarına dönmesini temin etmek için terörden arındırılmış yeni bir güvenli bölgeye daha ihtiyaç duyulması,
- Gerek Türkiye'de gerekse Suriye'de terör örgütünün kontrol altında tuttuğu alanlarda yaşayan; zulüm ve baskı gören bölge halkının (Arap, Kürt, Türk, Hristiyan, Yezidi, Asuri, Arami, Keldani, Süryani) terör örgütünden kurtulmak için Türkiye'den yardım talebinde bulunması,
- Suriye'nin toprak bütünlüğünü savunan Türkiye'nin, Fırat'ın doğusunda petrol bölgeleri dâhil olmak üzere geniş bir alana hâkim olan PKK/PYD-YPG terör örgütünün burada bir terör devleti kurma girişimini engellemek istemesi gibi haklı ve meşru sebepler ifade edilebilir.³⁰

Zikredilen şartlar altında sınır ötesi harekât Türkiye için bir zorunluluk halini almış ve 9 Ekim 2019 tarihinde TSK'nın Suriye'ye yönelik üçüncü sınır ötesi operasyonu olan Barış Pınarı Harekâtı başlatılmıştır. Harekâtın dayanak noktası; Türkiye'nin uluslararası hukuktan kaynaklanan hakları, BMGK'nin (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu) terörle mücadeleyle yönelik kararları ile Türkiye-Suriye arasında yapılan 1998 tarihli Adana Mutabakatı olmuştur. Özellikle Adana Mutabakatı incelendiğinde Suriye Hükûmeti tarafından, sınırları içerisindeki PKK ve militanlarının Türkiye'ye tehdit oluşturmasının engelleneceği taahhüt edilmiştir. Hâlbuki mevcut iç savaş nedeniyle devlet otoritesi kaybolan Suriye Rejimi'nin, Suriye'nin kuzeyinde "de facto" yapı ilan eden PKK'nın Suriye kolu PYD-YPG'nin faaliyetlerini

³⁰ Demir, a.g.e., s. 53-97.

engelleymemesi, Türkiye'nin harekete geçmesi için yeterli ve hukuki bir etken olarak görülmüştür.³¹

HAREKÂTIN SONUÇLARI

Barış Pınarı Harekâtı'nda kontrol altına alınan sahalarda, 9 Ekim'den 17 Ekim'e olan süreçte Türk Silahlı Kuvvetlerinin terör örgütüne karşı aktif taarruzuyla ele geçirilmiştir. Harekât, Fırat'ın doğusunda 145-150 kilometre genişlik ve 30-32 kilometre derinlikteki bir alanda icra edilirken, bu alanın dışında kalan sahalarda ise Türkiye'nin diplomatik ve askeri çabalarıyla terör örgütünden temizlenmeye çalışılmıştır. Harekât kapsamında Telabyad ve Resulayn şehir merkezi ile bu iki ilçeye bağlı nahiye, köy, mezra ve küçük yerleşim yerleri dâhil olmak üzere 605 meskûn mahal ve toplam 4.219 km² alan, TSK tarafından terör örgütünden temizlenmiş ve kontrol altına alınmıştır. Harekâtla ve sonrasındaki süreçte 2.500'e yakın PYD-YPG'li terörist etkisiz hale getirilmiştir.³²

Barış Pınarı Harekâtı; öncesi, gerçekleşme safhası ve aşamaları ile sonuçları bakımından Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekâtı'ndan daha farklı bir şekilde gerçekleşmiştir. Bunun sebebi ise aşağıda değinileceği üzere PYD-YPG'ye yönelik ABD desteği ve sahada etkinliği olan Rusya Federasyonu'nun bölgeye yönelik tutum ve politikalarıdır.

Bu bağlamda harekât devam ederken ABD, harekâtın durdurulmasına yönelik çağrılar yapmış ve neticede Ankara'da Türk ve ABD heyetleri arasında görüşmeler yapılmıştır. Bunun neticesinde Türkiye-ABD arasında 17 Ekim 2019 tarihli Ankara Mutabakatı imzalanmıştır. Mutabakat gereği, terör örgütü 120 saatlik süreç içerisinde sınırları belirlenen bölgeden güneye çekilmeye başlamıştır. Bu bakımdan harekâtın 22 Ekim'den sonraki sürecinde, teröristlerin çekildiği meskûn mahallerin kontrol altına

³¹ Millî Savunma Bakanlığı, a.g.e, s. 38-44.

³² "Barış Pınarı Harekâtı", *Kara Kuvvetleri Komutanlığı*, <https://www.kkk.tsk.tr/baris-pinari.aspx>, (Erişim Tarihi: 27.07.2021).

TÜRKİYE'NİN SURIYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURIYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

alınması ile tüm operasyon sahasında kapsamlı mayın ve EYP arama-tarama faaliyetleri icra edilmiştir.

Ankara Mutabakatı'nın yanı sıra Fırat'ın doğusuna yönelik operasyonun ana hedeflerinden biri olan terör örgütünün Türkiye sınırlarından uzaklaştırılmasına yönelik Rusya Federasyonu ile 22 Ekim 2019 tarihinde Soçi Mutabakatı imzalanmıştır. Buna göre Türkiye, Fırat'ın doğusunda yer alıp Barış Pınarı Harekâtı sahası dışında kalan Ayn El Arap, Derbesiye, Amude, Kamışlı ve Malikiye/Derik gibi bölgelerden terör örgütü mensuplarının 150 saat içinde Türkiye sınırlarından 30 kilometre güneye çekilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca Kamışlı hariç tüm bu bölgelerde Türkiye ve Rusya askerî unsurları tarafından 10 km derinlikte ortak devriyelerin icra edilmesi planlanmıştır.³³ Tüm bunlar göz önüne alındığında Barış Pınarı Harekâtı'nın Türkiye Cumhuriyeti açısından önemli sonuçları ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda harekât neticesinde;

- Türkiye, ABD ve Rusya gibi iki küresel gücün diplomatik müdahalesiyle operasyon tam anlamıyla istediğini elde edemese de Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekât alanlarının toplamı kadar bir sahayı terör örgütünden arındırmıştır.
- Bu kapsamda özel olarak Şanlıurfa'nın Akçakale ve Ceylanpınar ilçelerinin Suriye tarafı TSK'nin kontrolüne geçmiştir. Ayrıca mutabakatlar kapsamında Mardin, Şanlıurfa'nın Suruç ile Şırnak'ın Cizre ve Silopi hattı ise terör örgütünün sınırdan 30 kilometre güneye çekilmesinin sağlanmasına yönelik adımla, terör tehdidinden uzaklaştırılmaya çalışılmıştır.
- İcra edilen harekâtle Fırat'ın batısından sonra doğusundaki

³³ Millî Savunma Bakanlığı, a.g.e., s. 45-58.

terör koridoru da parçalanmış ve PYD-YPG'nin ilan ettiği sözde "kantonlar"ın bütünlüğü bozulmuştur. Böylece Irak'tan Suriye'ye ve buradan da Akdeniz'e ulaşması planlanan sözde "Kürdistan" hayali engellenmiştir.

- Türkiye, ABD ve Rusya'nın girişimleriyle harekâtı sınırlandırır da bu iki ülkenin karşı olmasına rağmen önemli bir diplomatik süreç neticesinde Barış Pınarı'nı icra edebilmiş; bu bakımdan sahadaki ve masadaki varlığıyla Suriye meselesindeki etkinliğini arttırmıştır.
- TSK ise hem DEAŞ'a hem PKK/PYD-YPG'ye karşı sahada bi'l-fiil mücadele eden ve başarı sağlayan tek ordu olduğunu bu harekâtle bir kez daha göstermiştir. Nitekim TSK tarafından bu harekât, yıllardır Batılı şirketlerin sponsorluk desteğiyle bölgeyi her türlü tünel ve yığınakla tahkim eden terör örgütünün, gerçekleştirdiği çok yönlü taciz ve saldırılarına, döşediği mayın ve patlayıcı tuzaklarına rağmen hızlı ve başarılı bir şekilde icra edilmiştir.
- Harekât ile güvenli bölge haline getirilen yerlere, Türkiye'de bulunan yaklaşık 350 bin Suriyeli geri gönmüş; Suriye'nin diğer bölgelerinden vuku bulması muhtemel göçler de Türkiye sınırlarında değil, bu bölgelerde karşılanmaya başlanmıştır.³⁴
- Türkiye Cumhuriyeti, diğer harekât sahalarında olduğu gibi Barış Pınarı bölgesinde de istikrarı ve güvenliği sağlama faaliyetlerinin yanı sıra kamu kurum ve kuruluşları başta olmak üzere sosyal yardım kuruluşlarıyla yerel halkın insani, barınma, gıda, sağlık ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayarak bölge insanına destek olmuştur.³⁵

³⁴ Millî Savunma Bakanlığı, *a.g.e.*, s. 54-73.

³⁵ Demir, *a.g.e.*, s. 303-306; Millî Savunma Bakanlığı, *a.g.m.*

TÜRKİYE'NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURİYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

Harita 3: Barış Pınarı Harekâtı Bölgesi ve Soçi Mutabakatı Kapsamında Fırat'ın Doğusundaki Saha Durumu

Kaynak: TRT Haber

BAHAR KALKANI HAREKÂTI (BKH)

HAREKÂTIN NEDENLERİ

TSK'nın Suriye'de icra ettiği üç sınır ötesi harekâttan farklı olması hasebiyle Bahar Kalkanı'nın nedenlerini anlatmadan önce İdlip bölgesinde harekâta giden süreci ortaya çıkartan gelişmelere değinmek gerekmektedir.

Suriye'nin İdlip vilayetiyle uzun bir sınıra sahip olan Hatay, Suriye İç Savaşı'nın ortaya çıkardığı güvenlik ve göç kaynaklı etkilerden en çok etkilenen illerden biri olmuştur. Dolayısıyla İdlip'te vuku bulan gelişmeler, özelde Hatay'ı genel olarak da Türkiye'yi yakından ilgilendirmiştir. Nitekim İdlip, 2016 yılının sonlarından itibaren Suriye Rejimi'ne karşı savaşan Suriyeli muhaliflerin elinde kalan son bölgelerden biri olmuştur. Bu durum İdlip'i, Suriye İç Savaşı dolayısıyla en çok iç göç alan bölge haline getirmiştir. İdlip'te birbirinden bağımsız hareket eden çok sayıda muhalif grubun olması ve bu muhaliflerden bir kısmının radikal olması, Rejim'in ve destekçisi Rusya ile İran'ın İdlip'e yönelik saldırılarını arttırmıştır. Dolayısıyla

İdlip'e yönelik gerçekleşen yoğun Rejim saldırıları, 3 milyonu aşan bölge halkının Türkiye'ye yönelmesine sebebiyet vereceğinden Türkiye, İdlip'le ilgili diplomatik faaliyetlerini hızlandırmıştır.³⁶

Bu kapsamda Türkiye ile Rusya ve İran arasında başlatılan "Astana Görüşmeleri" neticesinde 30 Aralık 2016 tarihinde Rejim ve Muhalifler arasında genel ateşkes ilan edilmiştir. Ateşkes ülke genelinde İdlip'in tamamıyla Hama kırsalı, Doğu Guta ile Doğu ve Kuneitra arasındaki dört bölgede ilan edilmiştir. Bu ülkeler arasında 2017 yılının ilk çeyreğinde gerçekleştirilen görüşmelerde İdlip bölgesindeki ateşkesin gözlemlenmesi için Türkiye, Rusya ve İran'ın garantör devlet olması kabul edilmiştir. Nitekim 4 Mayıs 2017 tarihinde imzalanan Astana Mutabakatı kapsamında "İdlip Gerginliği Azaltma Bölgeleri" (İGAB) kurulması kararlaştırılmıştır. 15 Eylül 2017 tarihli 2. Astana Mutabakatıyla ise İGAB'ın sınırları ve garantör ülke askerî unsurlarının görev ve sorumluluklarına dair detaylar netleştirilmiştir. Bunun üzerine ilk olarak 13 Ekim 2017 tarihinde İdlip bölgesine dâhil olan TSK birlikleri, 16 Mayıs 2018 tarihine kadar olan süreçte uluslararası antlaşmalar çerçevesinde (Astana ve Soçi Mutabakatları) İdlip'i kuzey, doğu ve güney cihetlerden çevreleyen 12 Gözlem Noktası tesis etmiştir. Türk Gözlem Noktaları, Suriyeli Muhaliflerin kontrolündeki bölgelerde tesis edilirken, bu noktaların karşısında ise (Rejim kontrolündeki bölgelerde) Rusya ve İran askerî unsurlarının Gözlem Noktaları kurulmuştur.³⁷

Gözlem Noktalarının görevi Rejim ve Muhalifler arasındaki ateşkesi gözetlemek ve bölgedeki sivillerin normal yaşamlarına devam edebilmesini temin etmek olmuştur. Bölgede kalıcı ateşkes ve istikrarın sağlanmasıyla Türkiye sınırlarına yönelik yeni göçleri engellemek isteyen Türkiye, İdlip'teki sorumluluklarını yerine getirirken; Suriye Rejimi, 2018

³⁶ Enes Demir, "Türkiye Açısından İdlip'in Tarihi Jeopolitik ve Stratejik Önemi", *Hatay Araştırmaları*, Hatay'ın Anavatana Katılımının 80. Yılı Armağanı Özel Sayısı, İstanbul 2019, s. 46-49.

³⁷ Demir, a.g.m., s. 46-57; Davud Kapucu, "Bahar Kalkanı Harekâtı", *Hatay Araştırmaları V*, Hatay 2020, s. 15-57.

insani göç dalgasıyla, sınır güvenliğinin tehlike altına girmesiyle ve İdlip'teki Gözlem Noktalarında görev yapan Türk askerlerine yönelik saldırı riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Bunun üzerine bölgeye takviye birlikler gönderilmeye başlanmış; Rejim'in İdlip şehir merkezine yönelik ileri harekâtına karşı da tedbir amaçlı komando birlikleri ve zırhlı araç sevkiyatı gerçekleştirilmiştir. Tüm bu faaliyetler Rusya askerî makamlarına bildirilmesine rağmen Rejim tarafından TSK'ya ait kontrol noktalarına ve intikal konvoylarına 3-26 Şubat 2020 tarihleri arasında 5 büyük saldırı gerçekleştirilmiştir. Bu saldırılarda 1 Türk vatandaşı sivil memur ve 17 Türk askeri şehit olurken, 17 asker yaralanmıştır. Rejim unsurlarının 27 Şubat 2020 tarihindeki saldırısında ise 33 Türk askeri şehit olurken, 37 Türk askeri yaralanmıştır.³⁸

Sonuç olarak İdlip'te TSK tarafından Bahar Kalkanı Harekâtı'nın başlatılmasına kadar olan süreçte (2017-2020) vuku bulan gelişmeler bu şekilde olup harekâtın nedenleri ise maddeler halinde şu şekilde ifade edilebilir:

- Suriye Rejimi'nin defalarca yapılan ateşkesleri ihlal ederek bu bölgelerde yaşayan sivil halka saldırması ve katliamlar gerçekleştirilmesi,
- Rejim'in saldırıları nedeniyle İdlip ve çevresindeki halkın Türkiye sınırına göç etmesi ve büyük bir insani krizin yaşanması,
- Bölge halkının Rejim saldırısı dolayısıyla kendilerini koruması için TSK'yı bölgeye davet etmesi ve bu kapsamda Türkiye'nin tarihi, kültürel ve akrabalık bağlarının bulunduğu İdlip halkının katliama terk etmek istememesi,
- Suriye Rejimi'nin bölgedeki Türk Gözlem Noktalarının çoğunu

³⁸ Millî Savunma Bakanlığı, *a.g.e.*, s. 1-13.

TÜRKİYE'NİN SURIYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURIYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

kuşatması; bu bakımdan bu noktalara ikmal yolunun kesilmiş olması,

- Suriye Rejimi'nin İdlip merkezi ve çevresinde konuşlu TSK unsurlarına saldırılar düzenleyerek zayıflık verdirmesi,
- Rejimin saldırıları nedeniyle bölgedeki aşırı gruplar/HTŞ ve diğer unsurların radikalleşmesinin artması ve bu durumun hem bölgedeki Türk askerlerini hem de Türkiye sınırlarını tehdit etmesi,
- Tüm bu nedenlerin bir toplamı olarak Türkiye'nin sınırlarını kaos ortamında bırakan, tehdit eden siyasi, askerî ve demografik vaziyeti ortadan kaldırmak istemesi gibi haklı sebeplerdir.
- Bu şartlar altında Rejim'e yönelik sınır ötesi harekât Türkiye için bir mecburiyet halini almış ve 27 Şubat 2020 tarihinde TSK'nın Suriye'ye yönelik dördüncü sınır ötesi operasyonu olan Bahar Kalkanı Harekâtı başlatılmıştır. Bu defa bir terör örgütüne karşı değil, bir ülke yönetimine karşı icra edilen Bahar Kalkanı Harekâtının hukuki dayanakları ise;
- BM Sözleşmesinin 51'inci maddesinde yer alan "Meşru Müdafaa Hakkı" gereği,
- TSK'nın, Türkiye-Rusya-İran arasında 2017 yılında imzalanan Astana Mutabakatı ve Türkiye'nin dahil olduğu üç ülke tarafından ortaklaşa belirlenen sınırlar çerçevesinde garantör ülke olarak İdlip'te bulunma hakkının olması,
- Türkiye-Rusya arasında 2018 yılında imzalanan I. ve II. Soçi Mutabakatları kapsamında TSK'nın İdlip'teki ateşkesi gözetlemek üzere saha görevinin olması,
- Türkiye'nin 1998 yılında Suriye ile yaptığı Adana Mutabakatı kapsamında sınır güvenliğini tesis edilmesi gerekliliği gibi hususlar dayanak alınmış ve operasyon hukuki ve meşru dairede icra edilmiştir.³⁹

³⁹ Demir, a.g.m., s. 47-57; Milli Savunma Bakanlığı, a.g.e., s. 14-20.

HAREKÂTIN SONUÇLARI

27 Şubat 2020 tarihinde başlatılan Bahar Kalkanı Harekâtı 7 günlük yoğun hava taarruzlarıyla icra edilmiş ve 5 Mart 2020 tarihinde Türkiye-Rusya arasında imzalanan Soçi Mutabakatı'na Ek Protokol ile sona ermiştir.

Harekât kapsamında 3.394 km² alanda ve 370 meskûn mahalde TSK'nın kontrolü tesis edilirken, 3.398 silahlı Rejim unsuru etkisiz hale getirilmiştir.⁴⁰ Harekât süresince Rejim'e ait 3 uçak, 8 helikopter, 4 İHA/Siha, 156 tank, 50 top/obüs, 58 ÇNRA, 8 Hava savunma sistemi, 15 tanksavar silahı, 68 muhtelif askerî araç, 13 doçka, 36 doçkalı pikap ve 10 mühimmat deposu da imha edilmiştir.⁴¹

Bahar Kalkanı Harekâtı neticesinde Türkiye'nin elde ettiği sonuçlara bakıldığında;

- Türkiye hudutlarına özelde de Hatay'a yönelik tehdit ve olası saldırılar bertaraf edilmiştir.
- İdlip'ten Türkiye sınırlarına yönelik başlaması an meselesi olan yeni ve büyük göç dalgası önlemiş; bu açıdan yeni insanlık dramının yaşanması engellenmiştir.
- Türkiye, 2017 yılından itibaren garantör ülke olarak bulunduğu İdlip'teki varlığını devam ettirmiş ve sahadaki askerî varlığını nicelik ve nitelik olarak arttırmıştır. Bu bağlamda İdlip şehir merkezi ile İdlip'in dört ilçesinden Harim, Eriha ve Cisir-i Şugûr, Muhaliflerin/TSK'nın kontrol alanında kalmaya devam etmiştir.
- TSK, ilk defa terör örgütleri dışında Suriye Ordusu'na karşı mücadele etmiştir. Bu kapsamda TSK, bilhassa İHA/SİHA'ların etkin kullanımı ve

40 "Bahar Kalkanı Harekâtı", *Kara Kuvvetleri Komutanlığı*, <https://www.kkk.tsk.tr/bahar-kalkani.aspx>, (Erişim Tarihi: 27.07.2021).

41 Millî Savunma Bakanlığı, *a.g.e.*, s. 22-23.

TÜRKİYE'NİN SURIYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURIYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

sınır hattından icra edilen hava harekâtlarıyla Rejim birliklerine insani ve askerî malzeme bakımından ağır hasar vermiştir.

Öte yandan Bahar Kalkanı Harekâtı, Rejim'in en büyük destekçisi olan Rusya Federasyonu'nun diplomatik girişimleriyle Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan başkanlığındaki Türk Heyeti'nin 5 Mart'ta Moskova'ya giderek Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'le görüşmesi ve taraflar arasında mutabakata varılmasıyla sonlanmıştır.

Bu kapsamda Türkiye ve Rusya arasında "İdlib Gerginliği Azaltma Bölgesindeki Durumun İstikrarlaştırılmasına İlişkin Muhtıraya Ek Protokol" imzalanmıştır. Buna göre mutabık kalınan üç madde şöyledir:⁴²

"1. 6 Mart 2020 saat 00.00'dan itibaren İGAB'daki cephe hattındaki tüm askeri faaliyetler durdurulacak.

2. M4 Otoyolunun kuzey ve güneyinde 6'şer km'lik güvenlik koridoru oluşturulacak. İki ülke savunma bakanlıkları içerisinde güvenli bölge ve İdlib bölgesindeki durum kararlaştırılacak.

3. Türk-Rus ortak devriyesi, M4 Otoyolunun (Serakib'in 2 km batısı) Ain Al Havr'a kadar olan kesimi boyunca 15 Mart 2020 tarihinde başlatılacak."

Bu mutabakatla Rejim'in 2018 yılından beri ateşkesi ihlal ederek İdlib'te ele geçirdiği yerlerdeki varlığını sürdüreceği kesinleşmiş; böylece kritik öneme haiz M 5 Otoyolu, (harekât sırasında TSK destekli muhalifler ve Rusya destekli Rejim arasında birkaç kez el değiştiren Serakip dahil) Rusya ve Rejim'in kontrolüne geçmiştir. Bu bakımdan İdlib'teki 12 Türk

⁴² Millî Savunma Bakanlığı, a.g.e., s. 29-33.

Gözlem Noktasının 9'u Rejim kontrolündeki bölgeler içinde kalmıştır.⁴³ Ayrıca bu mutabakatla Rusya, bölgedeki ateşkesi ve radikal grupların varlığını denetlemek için TSK ve Muhaliflerin kontrolündeki alanda kalan M 4 Otoyolunda TSK unsurlarıyla ortak devriyelere başlamıştır.⁴⁴

Mutabakat sonrası İdlip'teki son gelişmelerle alakalı Millî Savunma Bakanlığı tarafından 20 Mart 2019 tarihinde yapılan açıklamada şu ifadeler kullanılmıştır.⁴⁵

"Moskova Mutabakatı çerçevesinde; ateşkesin kalıcı hale gelmesi, akan kanın durması, birliklerimizin güvenliği ve insanlık dramının sonlandırılarak masum sivillerin evlerine ve yurtlarına dönüşleri için gerekli tüm faaliyetler tam bir kararlılıkla icra edilmeye devam edilmektedir. (Bu kapsamda Türk Silahlı Kuvvetleri, 06 Mart 2020'den itibaren İGAB'da başlayan ateşkes ilanı sonrasında planlı konuşlanma ve tertiplenme faaliyetlerini sürdürmektedir..."

Nitekim TSK, 5 Mart 2020 tarihli Moskova Mutabakatı çerçevesinde İdlip'te sağladığı saha kontrolünü güçlendirmek için sorumluluğundaki sahaya takviye asker ve ekipman göndermeye devam etmiş; tespit edilen yeni stratejik noktalarda kontrol noktaları, mevziler ve üsler kurmuştur. Bununla birlikte Rejim kuşatması altında kalan Türk Gözlem Noktalarından önemli bir kısmı aylar sonra peyderpey yeni belirlenen İGAP sınırlarına doğru çekilmiştir.⁴⁶

43 "İdlip Haritası: Bahar Kalkanı Harekatı'nda Son Durum", *Stratejik Ortak*, <https://www.stratejikortak.com/2020/03/bahar-kalkani-harita-idlib.html>, (Erişim Tarihi: 28.07.2021).

44 Millî Savunma Bakanlığı, *a.g.m.*,

45 @tcsavunma, "Türk Silahlı Kuvvetleri, 06 Mart 2020'den itibaren İGAB'da başlayan ateşkes ilanı sonrasında planlı konuşlanma ve tertiplenme faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu kapsamda bazı medya organlarında yayımlanan birlik çekilmelerine ilişkin haberler gerçeği yansıtmamaktadır.", *Twitter*, <https://twitter.com/tcsavunma/status/1240974208378814464>, (Erişim Tarihi: 28.07.2021).

46 "İdlip", *BBC*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54636805>, (Erişim Tarihi: 27.07.2021).

TÜRKİYE'NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURİYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

Harita 5: Bahar Kalkanı Harekât Alanı ve Ateşkes Sonrası İdlib'teki Saha Durumu

Neticede Türk Silahlı Kuvvetleri, uluslararası bağitle gözetiminde bulunan İdlib bölgesinin Suriye Rejimi tarafından ele geçirilme girişimi üzerine Bahar Kalkanı Harekâtını icra etmiştir. Böylece Fırat Kalkanı Harekâtı, Zeytin Dalı Harekâtı ve Barış Pınarı Harekâtlarından sonra İdlib ve çevresinde de kontrol sağlanarak Suriye'de yeni (dördüncü) bir güvenli bölge daha tesis edilmiştir.

SONUÇ

Türkiye, 2011 yılında Suriye İç Savaşı'nın başlamasıyla kısa sürede çeşitli tehdit ve tehlikelere maruz kalmıştır. Demografik, ekonomik, siyasi ve askerî konular başta olmak üzere Türkiye'yi birçok açıdan doğrudan etkileyen Suriye'deki gelişmeler, aynı zamanda bölgesel ve uluslararası ilişkilerde de bölgeye yönelik kritik ve hassas bir süreci ortaya çıkarmıştır.

Bu kaotik ortamda Türkiye,

- Milyonlarca Suriyelinin sınırlarına göç etmesi nedeniyle dört milyon mülteciye ev sahipliği yapmak zorunda kalması,
- 2014 yılından itibaren Türkiye-Suriye sınırındaki bölgeleri ele geçiren DEAŞ, PKK/PYD-YPG gibi terör örgütlerinin de facto yönetimler ilan etmesi,
- Bu örgütlerin Türkiye'nin güney sınırlarını çevreleyecek şekilde terör koridoru kurma girişimleri ve sonrasında Irak'tan Akdeniz'e ulaşacak sözde "Kürdistan" kurulması planı,
- Suriye kuzeyindeki terör örgütlerinin Türkiye'ye yönelik saldırı ve eylemleri yüzünden hudut güvenliğiyle vatandaşlarının can ve mal güvenliğinin saldırılara açık halde kalması gibi çok yönlü ve büyük tehdit ve tehlikelere maruz kalmıştır.

Tüm bunlar karşısında uzun bir süre uluslararası arenada diplomatik girişimlerde bulunan Türkiye'nin, Koalisyon güçleriyle birlikte Suriye'de güvenli bölgeler kurulması teklifleri karşılık bulmamıştır. Bunun üzerine Türkiye, uluslararası hukuktan doğan meşru müdafaa hakları çerçevesinde ve terör örgütleriyle mücadele kararları doğrultusunda Suriye'nin kuzeyine yönelik 24 Ağustos 2016 tarihinde başlayan ve 5 Mart 2020 tarihinde sona eren süreçte muayyen aralıklarla dört büyük harekât icra etmiştir.

Bu kapsamda Türk Silahlı Kuvvetleri'nce 24 Ağustos 2016 tarihinde başlatılan Fırat Kalkanı Harekâtı ile Kilis güneyindeki Cerablus, Çobanbey, Azez ve El-Bab; 20 Ocak 2018 tarihinde başlatılan Zeytin Dalı Harekâtı ile Afrin ve çevresi, 9 Ekim 2019 tarihinde başlattığı Barış Pınarı Harekâtı ile de Telabyad ile Resulayn ve çevresi terör örgütlerinden arındırılmış ve kontrol altına alınmıştır. Türkiye ayrıca Ekim 2017 tarihinden itibaren Rusya ve İran'la yaptığı Üçlü Garantörlük Antlaşması çerçevesinde İdlip ve çevresinde gözlem noktaları kurmuş; bu noktalardaki birliklerine

TÜRKİYE'NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURİYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

yönelik artan Suriye Rejiminin saldırıları nedeniyle de 27 Şubat 2020 tarihinde Bahar Kalkanı Harekâtı'nı başlatmış ve sahada kontrolü tesis etmiştir.

Harekât kapsamında TSK tarafından 1'i il merkezi (İdlip), 9'u ilçe merkezi (Afrin, El-Bâb, Azez, Cerablus, Telyabyad, Resulayn, Harim, Eriha, Cıs-r-i Şugûr) olmak üzere toplam 1.500 meskûn mahal ve 11.828 km² büyüklüğündeki alan güvenli bölgeler haline getirilmiştir.

İcra edilen dört harekât kapsamında 14.000'i aşkın DEAŞ-PKK/PYD-YPG mensubu terörist etkisiz hale getirilmiştir.

Türkiye'nin Suriye politikası doğrultusunda bu harekâtlar;

- Suriye'nin toprak bütünlüğüne saygılı,
- Sivil/masum yerel halk hedef alınmadan, yalnızca teröristler ve örgüt mensuplarına ait barınak, silah, mevzi, depo, araç-gereçler hedef alınarak,
- Çevre hassasiyeti ile dini, tarihi, kültürel yapılar ve altyapı tesisleri hedef alınmadan başarıyla icra edilmiştir.
- Bu harekâtlarla Türkiye,
- Büyük ölçüde sınır güvenliğini sağlamış,
- Sınırlarının güneyinde kurulmak istenen terör koridorunu engellemiş, böylece kendisine yönelik uygulamaya konulmak istenen küresel ve bölgesel planları bozmuştur.
- Harekâtlar sayesinde yeni sığınmacı akınının önüne geçilmiş; TSK kontrolündeki güvenli bölgelere Türkiye'deki 1 milyonu aşkın Suriyeli sığınmacı geri dönmüştür.

2021 itibarıyla Türkiye, Millî Savunma Bakanlığı'nın açıkladığı rakamlara göre halen 4 milyonu Türkiye'de, 5 milyonu Suriye'deki kontrolü altındaki bölgelerde olmak üzere toplam 9 milyon Suriyeliye insani yardım ve destek sağlamaktadır.

Bu harekâtların önemli bir sonucu da Türkiye'nin herhangi bir ayırım yapmaksızın tüm terör örgütlerine karşı mücadelede kararlı tavrını açıkça ortaya koymasıdır.

Sonuç olarak Türkiye, belirlediği yeni güvenlik konseptiyle tehlikeyi kaynağında bertaraf etme stratejisini, Ağustos 2016 tarihinden itibaren hayata geçirmeye başlamıştır. Bu kapsamda 911 km'lik sınır hattı boyunca Suriye'nin kuzeyinde güvenli bölgeler kurmak istemiş; bir bakıma icra ettiği dört sınır ötesi harekâttan daha geniş bir sahayı kontrol altına almayı planlamıştır. Lakin ABD ve Rusya gibi iki küresel gücün sahadaki varlığıyla bu hedefine kısmen ulaşabilmiştir. Bunun üzerine Türkiye, harekât düzenleyemediği sahalara yönelik bu iki ülkeyle gerçekleştirdiği diplomatik müzakereler sonucunda sınır güvenliğini tesis etmeye yönelik birtakım kazanımlar elde etmiştir.

Neticede Türkiye, Suriye politikası kapsamında tüm bu sahadaki/masadaki girişim ve faaliyetleriyle diplomatik ve askerî bakımdan etkisini arttırmış; bölgesindeki gelişmelere yönelik uluslararası ilişkilerde daha belirleyici bir konum elde etmiştir.

Dört büyük sınır ötesi harekâtı icra eden TSK ise bir yandan Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenliğine yönelen her türlü tehdit ve tehlikeye karşı vatan topraklarını koruma kararlılığını göstermiştir. Diğer yandan da bu operasyonlar, Türk Ordusu'nun sınır ötesi operasyon icrasındaki etkinliğini ve kabiliyetini ortaya koyarken; harekâtlarda etkin bir şekilde kullanılan yerli ve milli Türk savunma sanayinin imkanlarını da gözler önüne sermiştir.

TÜRKİYE'NİN SURIYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURIYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

KAYNAKÇA

"Bahar Kalkanı Harekâtı", *Kara Kuvvetleri Komutanlığı*, <https://www.kkk.tsk.tr/bahar-kalkani.aspx>, (Erişim Tarihi: 27.07.2021).

"Bahar Kalkanı Harekâtı", *Millî Savunma Bakanlığı*, <https://www.msb.gov.tr/tr-TR/TerrorleMucadeleDetay/5e68fbab47e7d6e6cc15421e>, (Erişim Tarihi: 27.07.2021).

"Barış Pınarı Harekâtı", *Kara Kuvvetleri Komutanlığı*, <https://www.kkk.tsk.tr/baris-pinari.aspx>, (Erişim Tarihi: 27.07.2021).

"Barış Pınarı Harekâtı", *Millî Savunma Bakanlığı*, <https://www.msb.gov.tr/tr-TR/TerrorleMucadeleDetay/5e4ba4e847e7d91f20cf7f40>, (Erişim Tarihi: 27.07.2021).

"Fırat Kalkanı Harekâtı", *Millî Savunma Bakanlığı*, <https://www.msb.gov.tr/tr-TR/TerrorleMucadeleDetay/5e4ba59d47e7d91f20cf7f42>, (Erişim Tarihi: 25.07.2021).

"Fırat Kalkanı Harekâtı", *Kara Kuvvetleri Komutanlığı*, <https://www.kkk.tsk.tr/firat-kalkani.aspx>, (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

"Fırat Kalkanı Operasyonu 2. Yılında", *TRT Haber*, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/firat-kalkani-operasyonu-2-yilinda-381469.html>, (Erişim Tarihi: 25.07.2021).

"İdlib Haritası: Bahar Kalkanı Harekâtı'nda Son Durum", *Stratejik Ortak*, <https://www.stratejikortak.com/2020/03/bahar-kalkani-harita-idlib.html>, (Erişim Tarihi: 28.07.2021).

"İdlib", *BBC*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54636805>, (Erişim Tarihi: 27.07.2021).

"Kilis'te Askere Saldırı", *Habertürk*, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1106672-kiliste-askere-saldiri-1-sehit>, (Erişim Tarihi: 25.07.2021).

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

“PYD’yi Öcalan Kurdu”, *Timetürk*, <https://www.timeturk.com/basbug-pyd-yi-ocalan-kurdu/haber-376328>, (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

“Suriye İç Savaşı”, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-ic-savasi-9-yilina-girdi/1417715>, (Erişim Tarihi: 24.07.2021).

“Teröristbaşı Apo’nun Afrin Acısı”, *Haber 7*, <http://www.haber7.com/guncel/haber/2533849-teroristbasi-aponun-afrin-acisi>, (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

“Türkiye’nin Kritik Eşiği Fırat Kalkanı”, *Yenişafak*, <https://www.yenisafak.com/bilgi/turkiyenin-kritik-esigi-firat-kalkani-2629108>, (Erişim Tarihi: 25.07.2021).

“YPG”, *Habertürk*, <https://www.haberturk.com/kurum/ypg>, (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

“Zeytin Dalı Harekâtı”, *Kara Kuvvetleri Komutanlığı*, <https://www.kkk.tsk.tr/zeytin-dali.aspx>, (Erişim Tarihi: 26.07.2021).

“Zeytin Dalı Harekâtı”, *Kamu Diplomasisi Kurumu*, <https://kdk.gov.tr/haber/10-soruda-zeytin-dali-harekati-zeytin-dali-harekati-nedir/668>, (Erişim Tarihi: 26.07.2018).

“Zeytin Dalı Harekâtıyla İlgili 10 Soruya 10 Cevap”, *Anadolu Ajansı*, <https://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/zeytin-dali-harekatiyla-ilgili-10-soruya-10-cevap/1043485>, (Erişim Tarihi: 26.07.2018).

BAYEZİT, Fatih, “Dengeleme Davranışı Olarak Fırat Kalkanı Operasyonu: Neoklasik Realist Bakış”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 4(2), 2016, ss.84-112.

DEMİR, Enes, “Türkiye Açısından İdlip’in Tarihi Jeopolitik ve Stratejik Önemi”, *Hatay Araştırmaları*, Hatay’ın Anavatana Katılımının 80. Yılı Armağanı Özel Sayısı, İstanbul 2019.

TÜRKİYE'NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURİYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

DEMİR, Enes, *Afrin Tarihi ve Zeytin Dalı Harekâtı (Gün Gün Vak'alar)*, Flipper Yayınları, İstanbul 2018.

DEMİR, Enes, *Sahada ve Masada Barış Pınarı Harekâtı (Gün Gün Vak'alar)*, Flipper Yayınları, İstanbul 2019.

DEMİR, Enes, *Türk Ordusu ve Fırat Kalkanı Harekâtı (Gün Gün Vak'alar)*, Flipper Yayınları, İstanbul 2019.

İNAT, Kemal, "Adana Mutabakatı", SETA, <https://www.setav.org/adana-mutabakati/>, (Erişim Tarihi: 24.07.2021).

İNCE, Gül Seda Acet, "Uluslararası Hukuk Bağlamında Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekâtları", *İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 2020, s. 65-92.

KAPUCU, Davud, "Bahar Kalkanı Harekâtı", *Hatay Araştırmaları V*, Hatay 2020, s. 11-62.

KÜÇÜKŞAHİN Ahmet-Tamer Akkan, "Değişen Güvenlik Algılamaları Işığında Tehdit ve Asimetrik Tehdit", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(5), 2007, s. 41-66.

Millî Savunma Bakanlığı, *Bahar Kalkanı Harekâtı Kitapçığı*, Ankara 2020.

Millî Savunma Bakanlığı, *Barış Pınarı Harekâtı Kitapçığı*, Ankara 2020.

TAŞKIRAN, Cemalettin, "Fırat Kalkanı Harekâtı ve Amaçları Üzerine", *Devlet*, http://devlet.com.tr/makaleler/y201-FIRAT_KALKANI_HAREKATI_VE_AMACLARI_UZERINE.html, (Erişim Tarihi: 24.07.2021).

TERZİOĞLU, Süleyman Sırrı, "Uluslararası Hukuk Açısından Fırat Kalkanı Harekâtı'nın Meşruluğu Sorunu", *TBB Dergisi*, (134), 2018, ss.587-638.

YEŞİLTAŞ, Murat vd., "2016'da Güvenlik ve Terörle Mücadele", SETA, <https://setav.org/assets/uploads/2016/12/guvenlik.pdf>, (Erişim Tarihi: 06.11.2021).

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

YEŞİLTAŞ, Murat vd., *Fırat Kalkanı Harekâtı Harekâtın İcrası, İstikrarın Tesisi ve Alınan Dersler*, SETA Yayınları, İstanbul 2017.

Enes DEMİR

TÜRKİYE'NİN SURIYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURIYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

STRUCTURED ABSTRACT

The public demonstrations aimed against the method of governance and practices of the regime in Syria, which is situated on Turkey's southern border, began in Hama in March 2011 and gradually spread throughout the country. Within a short time, the demonstrations escalated into the "Syrian Civil War".

Due to its 911 km-long border with Syria, Turkey has been the most affected nation by the security, military and demographic concerns caused by the Syrian civil war. As a matter of fact, nearly four million Syrians took refuge in Turkey throughout the course of the civil war. Moreover, by taking advantage of the disintegration of security and state authority in this chaotic environment, the DAESH and PYD/YPG terrorist organizations took control of the border regions, establishing a de facto governance and related structures with the support of various global powers. In this sense, the circumstances of civil war effectively dragged Syria into a quagmire where global powers and foreign actors played out their proxy wars in the region. While DAESH tried to design and carve out its own region in this chaotic environment, the PYD/YPG terrorist organization began to gain ground with close support from the US in a so-called objective to defend the civilian people against the massacres carried out by DAESH in the areas it took over.

Therefore, in this chaotic environment, Turkey:

- Was obligated to host four million refugees due to the migration of millions of Syrians to their country's borders to avoid conflict,
- Was exposed to the threat of terrorist organizations such as DAESH, PKK/PYD-YPG who seized the border regions between Turkey and Syria since 2014 and declared their own de-facto governments,

- Was threatened with attempts by those aforementioned terrorist organizations who tried to establish a terror corridor encompassing Turkey's southern borders, and then a subsequent plan by the PKK/PYD-YPG to establish a so-called "Kurdistan" that will extend from Iraq to the Mediterranean,
- Was exposed to multiple significant threats due to the cross-border attacks and actions carried out by the terrorist organizations from the north of Syria against Turkey, which as a result endangered Turkey's border security and endangered the lives and properties of its citizens who became vulnerable to such attacks.

In the face of all these, Turkey for a long time undertook diplomatic initiatives in the international arena, but did not receive a satisfactory response to its proposals of establishing safe zones together with Coalition forces in Syria.

Due to the increasing harassment and attacks by terrorist organizations against its borders, Turkey had to actively intervene in the developments in the region. In this context, Turkey conducted four major cross-border military operations in northern Syria, beginning in August 24, 2016 until March 5, 2020. These cross-border military operations were conducted in order to protect Turkey's territory and citizens from the attacks carried out by terrorist organizations originating from Syrian territory, to prevent the establishment of a terror corridor along the Turkish-Syrian border, to prevent catastrophic humanitarian tragedies and to establish safe zones where four million Syrians can live in a safe and secure manner.

These operations have been carried out within the framework of Turkey's right to self-defence stemming from international law, and were in line with the decision to combat terrorist organizations. Turkey has

TÜRKİYE'NİN SURİYE POLİTİKASI BAĞLAMINDA TSK'NİN SURİYE'DEKİ SINIR ÖTESİ HAREKÂTLARININ NEDENLERİ VE SONUÇLARI

carried out these operations with the new security concept that it has established as its National Security strategy since the second half of 2016, that is, with the strategy of eliminating the danger at its source. Thus, the goal of neutralizing terrorist organizations and the terrorist threat from beyond the borders before they even reach Turkey's borders has been implemented in a concrete manner in the field.

The implications of the four major successful operations carried out by the Turkish Armed Forces in Syria in the field of diplomacy and in the international arena have also been on a significant scale. In fact, it is seen that Turkey's diplomatic activities and its effectiveness have significantly increased during these operations. In this context, Turkey has increased its diplomatic and military influence with its activities and initiatives on the field and on the table when evaluated in the scope of its Syria policy, and has gained a more decisive position in international relations regarding the developments in its region.

Based on these data, the underlying reasons, aims and results of the Euphrates Shield, Olive Branch, Peace Spring and Spring Shield Operations carried out by the Turkish Armed Forces were examined and analysed. In this light, Republic of Turkey's achievements regarding to Syria policy and the military capabilities of the Turkish Armed Forces (TAF) in cross-border operations were evaluated by utilising quantitative and qualitative research methods in this study.